

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

Мініна Наталя Михайлівна

**РЕЄСТРАЦІЯ НАРОДЖЕННЯ ДИТИНИ В УКРАЇНІ:
ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ**
Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи за другим рівнем вищої освіти (магістр)

Миколаїв – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Актуальність теми полягає в тому, що законодавством передбачено чіткий перелік дій та подій, які підлягають обов'язковій реєстрації. У статті 49 Цивільного кодексу України зазначено, що актами цивільного стану є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків. Законодавством визначено коло обов'язкових для державної реєстрації актів. У частині третій статті 49 ЦКУ закріплено, що реєстрації підлягають наступні акти цивільного стану, а саме народження фізичної особи та її походження, громадянство, шлюб, розірвання шлюбу у випадках, передбачених законом, зміна імені, смерть. Також слід зазначити, що відділи державної реєстрації актів цивільного стану мають також демографічне значення. Завдяки їм відбувається демографічний облік руху населення, також можна відстежити кількісні та якісні зміни в процесах народонаселення, а також здійснити прогнозування у різних аспектах: планах соціального розвитку, проектах забудови, планах архітектурного, культурного розвитку міст та сіл.

Деякі зі змін цивільного стану – наприклад, народження і смерть (а також, в деякій мірі, статус батька і походження) – є природними подіями, в той час як інші представляють собою соціальні події. Об'єднує їх те, що існують закони, згідно з якими саме ці події (на відміну від інших подій) повинні бути записані і внесені в реєстри для адміністративних та інших встановлених законом цілей, з тим щоб громадяни могли мати в своєму розпорядженні і пред'являти доказ свого соціального статусу.

При цьому з плином часу сформувався певний набір подій, які зазвичай розглядаються як зміна цивільного стану. ООН визначає запис актів цивільного стану як безперервний, постійний, обов'язковий і загальний запис інформації про події в житті людини і їх характеристики, що стосується населення і яка здійснюється відповідно до постанови, законом або нормою згідно з вимогами законодавства конкретної країни.

На основі інформації, що зберігається в його записах, орган реєстрації актів цивільного стану видає офіційні документи, передбачені законом як підтвердження ідентифікують даних. Ці документи дають можливість фізичній особі отримати доступ до послуг та користуватися низкою пільг, а також правами людини і цивільними, політичними і фінансовими правами. Крім цього, реєстр актів цивільного стану є найважливішим джерелом статистичних даних про природний рух населення.

Міжнародні організації підтримують розвиток цього аспекту реєстрації актів цивільного стану, з тим щоб підвищити повноту, якість і своєчасність надання такої статистики в рамках ініціатив, що стосуються реєстрації актів цивільного стану та обліку природного руху населення. Удосконалення демографічної статистики має велике значення для прийняття обґрунтованих рішень і планування державної політики і програм.

Народження фізичної особи з правової точки зору є юридичним фактом, з яким норми права пов'язують виникнення різноманітних правовідносин. Так, відповідно до ч. 2 ст. 25 ЦКУ у момент народження фізичної особи виникає її цивільна правоздатність. Однак само по собі біологічне походження викликає виникнення лише моральних обов'язків батьків і дітей. Духовні та моральні відносини між батьками та дітьми можуть мати місце у випадку шлюбної чи позашлюбної реєстрації народження дитини, а також внесення даних про батьків в актовому записі про народження. При народженні виникає

біологічний та моральний зв'язок між дитиною та батьками. Але після реєстрації в органах ДРАЦС походження набуває також юридичне значення. З цього моменту виникає юридичний зв'язок між батьками та дітьми. Батьки і діти мають взаємні особисті немайнові та майнові права та обов'язки.

У науковій та навчальній літературі приділяється значна увага питанням поняття та значення актів цивільного стану, зокрема Ю. Битяк, В. Богущкий, В. Гаращук, І. Голосніченко, М. Стахурський, Н. Золотарьова тощо. Так, зокрема, А. Сергеева та Ю. Толстий стверджують, що народження, укладення та розірвання шлюбу, усиновлення (удочеріння), встановлення батьківства, зміна імені та смерть громадянина законом віднесені до числа фактів, що визначають цивільно-правовий статус громадянина. Як зазначає О. Дзера, фактичне збереження в Сімейному кодексі України суто адміністративних процедур, пов'язаних з реєстрацією більшості актів цивільного стану, не випадково, воно об'єктивно зумовлено самою їх правовою природою.

Нормативною основою дослідження є положення та норми Основного Закону України, законів, підзаконних нормативно-правових актів, постанов КМУ, які є нормативно-правовими основами регулювання процедури реєстрації народження дитини.

Емпіричну базу дослідження склали дані статистичних досліджень, що характеризують розвиток сімейних взаємовідносин за кордоном та в Україні, вітчизняні та міжнародні законодавчі й нормативні акти, документи вітчизняних та зарубіжних організацій, що регулюють здійснення реєстрації народження дитини, матеріали науково-практичних конференцій, а також інша інформація, опублікована в періодичній пресі та в системі Інтернет.

Об'єкт дослідження – є історичні особливості, правовий аспект реєстрації народження, а також проблемні питання, які виникають під час реєстрації народження, а також, пов'язані з нею.

Предмет дослідження – процедура реєстрації народження в органах ДРАЦС.

Мета дослідження – виявлення особливостей актів громадянського стану як явища матеріальної дійсності, вивчення нових доктринальних підходів, спрямованих на заповнення прогалин у правовому регулюванні питань реєстрації народження.

Для отримання коректних результатів в ході досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати історичні особливості регулювання народження дитини;
- визначити поняття та зміст реєстрації народження дитини;
- охарактеризувати основні нормативно-правові аспекти здійснення реєстрації народження;
- виявити проблемні питання реєстрації народження дитини та основні напрями покращення державного регулювання реєстрації народження.

Методи дослідження. Методологічну базу дослідження складають загальнонаукові методи дослідження, представлені аналізом, синтезом, індукцією, дедукцією, лінгвістичним аналізом, функціональним та структурним підходами, використаними при дослідженні теоретичної, нормативної, емпіричної основи дослідження та допомогли здійснити ґрунтовне дослідження правовідносин, які складаються під час реєстрації народження, й навіть визначити та дослідити коло правовідносин, що передують такій реєстрації. Крім того системний підхід використовувався для розгляду сім'ї як цілісної само організованої структури, що реалізує сукупність функцій та забезпечує відповідне

задоволення наявних потреб усіх членів сім'ї; нормативно-правовий підхід використовувався для аналізу законодавства щодо актів цивільного стану в силу специфіки взаємовідносин, регульованих нормами про акти громадянського стану, як комплексного міжгалузевого інституту законодавства, що поєднує сукупність цивільно-правових, сімейно-правових, адміністративно-правових нормативних актів, спрямованих на регулювання взаємовідносин щодо виникнення, зміни або припинення актів громадського стану; логічний метод використовувався для обґрунтування тези, що ім'я громадянина як засіб його індивідуалізації не повинно складатися з цифр, асоціюватися з ненормативною лексикою, суперечити нормам моралі та моральності, принижувати людську гідність, що повинно бути відображено та враховано під час державної реєстрації народження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автор проаналізував основні особливості інституту актів цивільного стану, що є тісно пов'язаними з інститутом сім'ї, який завжди перебуває під пильною увагою держави і науки, що підтверджується безперервною теоретико-практичною полемікою, що торкається й питань реєстрації народження тощо; акти громадянського стану реєстрації народження також фіксують дані, що дозволяють ідентифікувати громадянина як суб'єкта цивільного права, характеризувати його правовий стан (стать, вік, ім'я, стан у шлюбі тощо), є підставою для видачі свідоцтва про право на спадщину, без отримання свідоцтва про народження батьки не вправі отримати відповідну матеріальну державну допомогу тощо; акти громадянського стану реєстрації народження сприяють задоволенню громадянами нагальних потреб, а саме дозволяють формувати всеосяжну інформаційну базу для обліку руху населення країни, що, у свою чергу, сприяє вирішенню завдань у сфері охорони здоров'я, демографії, захисту прав та інтересів громадян, у тому числі забезпечення добробуту дітей.

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповідей на конференцію «Могилянські читання-2021» на тему «РАЦС як сфері надання адміністративних та правових послуг».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що отримані висновки дозволяють виробити відповідні рекомендації для відділів РАГС, що реєструють народження дитини, й здійснюють відповідне формування статистичної інформації, яка відображає демографічну ситуацію в державі, регіоні та соціально-економічні процеси, що відбуваються у суспільстві; вказана інформація має високий рівень державної важливості, оскільки є ресурсом для діяльності органів влади всіх рівнів, і в першу чергу при розробці стратегії подальшого соціально-економічного розвитку країни.

Висновки та пропозиції можуть використовуватися у практичній діяльності, судовій практиці, а також у навчальному процесі при викладанні курсів «Сімейне право», «Цивільне право», «Конституційне право», «Зарубіжне право», «Соціальна та гуманітарна політика» та спеціальних навчальних дисциплін цивілістичної спрямованості при розробці навчально-методичної літератури.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 93 сторінки, із них 75 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі *«Теоретичні основи державного регулювання реєстрації народження дитини»* висвітлено теоретичні підходи в дослідженні у сфері державної реєстрації актів цивільного стану на прикладі реєстрації народження.

Підрозділ 1.1. «Історичні особливості регулювання народження дитини» присвячений теоретичному аспекту дослідження даного питання. Акти цивільного стану є відповідними юридичними фактами, з якими пов'язане виникнення, зміна чи припинення правових відносин. Відносини, на підставі яких складаються акти цивільного стану, визнано цивільно-правовими, тому вони й названі актами цивільного стану. Але таке існує думка, що відносини, що виникають у зв'язку з народженням дитини, реєстрацією шлюбу, смерті та в результаті інших подій є актами не лише цивільно-правового характеру. Тому що в актах, які реєструються органами ДРАЦС, засвідчується насамперед громадянство людини, а у зв'язку з цим пов'язано багато відносин, що регулюються нормами й інших галузей права.

Було висвітлено відомі версії започаткування ведення метричних книг на території України. У різні часи попит метричних книг змінювався. Ось, наприклад, наприкінці ХІХ ст. метричні книги були важливим джерелом інформації у демографічних та історико-медичних дослідженнях. Але у радянські часи метричні книги втратили свою значущість як джерело історико-демографічних даних. Зараз увага до метричних книг значно збільшилася. Навіть змінюється формулювання поняття метричних книг, доповнюючи їх значення. Так, Д. Антонов та І. Антонова формулювання цього поняття розширили і зазначили, що «під метричними книгами розуміють сукупність актів культової реєстрації, що засвідчують події хрещення (народження), вінчання (шлюбу), поховання (смерті) конкретних осіб у вигляді хронологічних записів у книжковій формі»

У Росії на законодавчому рівні ведення метричних книг було запроваджено Петром І. Своім указом від 14 квітня 1702 р. «О подаче в Патриарший духовный приказ приходским священникам недельных ведомостей о родившихся и умерших» він встановив необхідність реєстрації народження та смерті на території держави. Цим указом був встановлений обов'язок вимагати від парафіяльних священників Москви щотижня надавати в Патріарший приказ сумарні статистичні відомості про осіб, що народилися, та померлих. У травні 1722 року завдяки законодавчому акту «Прибавления к Духовному регламенту» була встановлена обов'язковість ведення метричних книг на всій території Росії. Саме з цього терміну відраховувалася практика ведення метричних книг і в українських церквах. Також відомі інші версії появи метричних книг: «Прототипон онома, сиреч Метрика имен крещающихся» братської ставропігійської церкви Святого Миколая в Замості, загальним обсягом 120 сторінок, який проводився Православною церквою на українських землях, окремі записи якої 1630-1640 р.р.; Практика ведення метрик у вірменських та латинських парафіях Західної і Правобережної України. Встановлено, що вірменські метричні книги вперше з'явилися у Львові 1636 р. після того, як львівський вірменський архієпископ Нікогос Торосянц 1630 р. погодився на унію з Римом; Петро Могила у 1646 р. від видав «Требник», в заключній частині якого вперше в історії

Київської Церкви запропонував форму метричних записів для реєстрації чинів хрещення, вінчання, похоронів, а також для складання списків парафіян» Однак метрична реформа Петра Могили, кодифікована у Требнику 1646 р., не набула масового поширення в православних парафіях України; Антоній Винницький номінальний глава Православної Церкви в українсько-білоруських землях у 1675 р. започаткував видання спеціального друкованого формуляру – «Метрики церковної», де було передбачено провадження в парафіяльних канцеляріях усіх чотирьох видів метричних книг (хрещення; вінчання; живих парафіян; померлих).

У підрозділі 1.2. Поняття та зміст реєстрації народження дитини визначено, що факт народження дитини відноситься до юридичних фактів, яким законом надане правове значення. Таким чином, з моменту народження виникає правовий зв'язок між дитиною, батьком та матір'ю. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про громадянство України» від 18.01.2001 року, новонароджена особа набуває громадянство України за народженням. Реєстрація народження дитини провадиться державним органом реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові. При державній реєстрації народження присвоюється ім'я дитині, яке підкреслює її індивідуальність. Враховуючи правове значення реєстрація народження дитини у державному органі реєстрації актів цивільного стану є обов'язковою.

У другому розділі «Особливості державного регулювання народження дитини у сучасному світі» визначено нормативно правовий аспект реєстрації народження та особливості реєстрації народження в інших країнах.

В підрозділі 2.1 «Реєстрація народження дитини: нормативно-правовий аспект» роз'яснюється порядок та нормативно-правова база реєстрації народження дитини. Законом визначено різні процедури встановлення походження дітей від конкретних чоловіка і жінки залежно від обставин:

Відповідно до статті 133 Сімейного кодексу України подружжя чоловік вказується батьком, а дружина – матір'ю дитини. Так, якщо дитина народилася у подружжя, дружина записується матір'ю, а чоловік – батьком дитини. Запис подружжя батьками дитини здійснюється на підставі актового запису про шлюб та відповідних медичних документів про народження дитини. Також батьками пред'являються паспорти. Але згода обох батьків для реєстрації шлюбної дитини не потрібна, виключенням є коли у батьків різні прізвища. І ця стаття носить процедурний, але не правовиникаючий характер.

Статтею 135 СКУ визначено порядок здійснення запису про батьків дитини, якщо батьківство, а також материнство не встановлено. Визначено декілька варіантів запису про батьків дитини, якщо батьківство не встановлено:

Якщо мати дитини не перебуває у шлюбі та не подано спільну заяву батьків (рішення суду про встановлення батьківства), дані про батька дитини в актовому записі про народження вказуються за вказівкою матері. Також зареєструвати дитини і зазначити відомості про батька може й інша особа, яка виступає заявником. Дані про батька (його ім'я та по батькові) можуть співпадати з ім'ям та по батькові біологічного батька, а можуть бути й вигаданими. Прізвище та громадянство матері вказуються за її прізвищем та громадянством. Таким чином, коли ми бачимо свідоцтво про народження, воно нічим не відрізняється від свідоцтва про народження шлюбної дитини. Це, насамперед, робиться для того, щоб захистити права дитини. Для доказу того, що офіційно немає батька, видається витяг з Державного реєстру актів цивільного стану громадян (далі ДРАЦСГ),

що відомості про батька дитини внесені за вказівкою матері, тобто відповідно до частини 1 статті 135 СКУ.

Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою є добровільним способом визнання батьківства. Це відбувається шляхом подачі заяви до органу реєстрації актів цивільного стану, але при умові вільного волевиявлення без будь-якого спору. І цей вільний вибір стосується не тільки особи, яка бажає вказати себе батьком дитини, але й жінки, яка також засвідчує той факт, що дитина походить саме від цього батька. Тому важлива присутність батька та матері для подачі спільної заяви про визнання батьківством. Законодавством це чітко окреслено.

Підрозділ 2.2. присвячено розгляду «Особливості реєстрації народження дитини в зарубіжних країнах». У ході розгляду було з'ясовано багато спільних рис при реєстрації народження.

Метою будь-якої процедури в системі реєстрації актів цивільного стану, в тому числі реєстрації народження, є видача офіційного документа, який може бути використаний як доказ підтвердження особи. Терміни подачі заяви про реєстрацію дитини після його народження в різних країнах розрізняються в межах від 3 до 60 днів. У країнах, де система охорони здоров'я пов'язана з системою реєстрації актів цивільного стану, повідомлення здійснюється відразу після народження дитини, і свідоцтво про народження видається автоматично.

У книзі реєстрації актів цивільного стану фіксуються біографічні дані особи: ім'я та прізвище, дата народження, місце народження, стать, імена і прізвища батьків та їх ідентифікує інформація – наприклад, номер документа, що посвідчує особу (ідентифікаційної карти). Запис може містити відомості про громадянство, але це не є обов'язковим. У деяких країнах робиться запис про віросповідання та етнічну приналежності.

Як правило, процес реєстрації має на увазі пред'явлення повідомлення про подію і перевірку документів, що засвідчують особу заявників. При цьому необхідно переконатися, що акт цивільного стану дійсно мав місце (офіційне повідомлення), що особистість заявників, які звернулися з питання про реєстрацію цієї події, підтверджена шляхом пред'явлення дійсних документальних доказів і що даний акт цивільного стану зареєстрований тільки один раз.

Реєстратор завершує процес реєстрації шляхом складання юридичного акту про реєстрацію народження, в якому вказуються всі відомі відомості про батьків і ідентифікаційні дані новонародженого. В рамках процесу реєстрації проводиться перевірка даних батьків, і ці дані повинні відповідати ідентифікуючій інформації, що міститься в повідомленні. У Канаді реєстрація народження відбувається в два етапи. Для того щоб народження було зареєстровано, необхідно, щоб були подані і потім зіставлені дві офіційні форми.

Перша називається «Повідомлення про народження», і її заповнюють медичні працівники, які потім направляють її в уповноважений орган відповідної провінції. Другу форму, «Заява про народження», заповнюють батьки новонародженого – або в паперовому форматі, або в Інтернеті на сторінці Служби реєстрації новонароджених. Ця заява потім надходить безпосередньо в Управління реєстрації актів цивільного стану. Після зіставлення двох цих документів відбувається реєстрація народження.

Підставою для реєстрації народження є довідка про народження, видана медичним закладом, де проходили пологи. Медичний заклад також повідомляє основну інформацію про особу матері. Довідку про народження орган охорони здоров'я видає і в тому випадку, якщо пологи проходили вдома.

Після складання акту про народження один примірник зберігається в місцевому відділенні Департаменту реєстрації населення і актів цивільного стану, а другий примірник передається до державного архіву актів реєстрації народжень. Після завершення реєстрації державний орган видає свідоцтво про народження, на підставі якого, після досягнення встановленого законом віку, його власник може отримати інші документи, що засвідчують особу.

В третьому розділі *«Проблеми питання реєстрації народження та шляхи їх вирішення»* проаналізовано основні проблемні питання при реєстрації народження в Україні та інших країнах світу та шляхи їх подолання.

У підрозділі 3.1. «Проблемні питання реєстрації народження дитини в Україні та інших країнах» вказано, що На сьогодні мільйони людей у всьому світі не є громадянами чи підданими жодної країни. Вони не можуть здобути освіту, звернутися за медичною допомогою до лікарні, у них немає можливості влаштуватися на роботу, мати особисте житло, одружитися в країні проживання та вільно переміщатися. Третина всіх осіб без громадянства складають діти. Обмеження накладаються і на них: батьки не можуть відправити їх до школи, отримати лікування у разі хвороби.

Реєстрація народження – це офіційна реєстрація державою факту існування дитини. У багатьох країнах Африки на південь від Сахари, а також у деяких країнах Південної Азії у сільських районах відсоток дітей, які реєструються при народженні, дуже низький. Згідно з результатами нещодавно проведених обстежень в Ефіопії, Чаді та Замбії, на час проведення останнього обстеження було зареєстровано менше 10 відсотків дітей віком до 5 років. У цих, а також у деяких інших країнах частка зареєстрованих дітей у містах також становила менше 50 відсотків. Щоб виміряти рівень реєстрації населення в цілому, однієї лише добре функціонуючої системи РАГС недостатньо, оскільки обов'язково треба враховувати і міграцію. Тому розрахунок ступеня реєстрації населення в цілому можливий тільки в країнах, які мають реєстр населення, що включає відомості про реєстрацію народжень, або країнах, які провели перепис або обстеження з питанням про реєстрацію народження не тільки дітей, а й усіх членів домогосподарства. Оцінити кількість тих людей, чиє народження не зареєстровано взагалі, та їхню частку у загальній чисельності населення вкрай складно. Реєстрація народження – це офіційна реєстрація державою факту існування дитини. У багатьох країнах Африки на південь від Сахари, а також у деяких країнах Південної Азії у сільських районах відсоток дітей, які реєструються при народженні, дуже низький. Згідно з результатами нещодавно проведених обстежень в Ефіопії, Чаді та Замбії, на час проведення останнього обстеження було зареєстровано менше 10 відсотків дітей віком до 5 років. У цих, а також у деяких інших країнах частка зареєстрованих дітей у містах також становила менше 50 відсотків. Законодавством України передбачено усі проблемні питання при реєстрації народження дитини. Самим проблемним є питання, коли батьки є громадянами інших країн, та закінчився строк дії їх паспортів або термін легальності перебування на території України. Термін перебування в Україні без реєстрації, які на законних підставах прибули в Україну, не повинен перевищувати 90 днів. Працівник Держприкордонслужби проставляє штамп з назвою пропускнуго прикордонного пункту з датою в'їзду. З цього періоду починається

рахунок терміну, у якій громадянин іншої держави може перебувати на території України. Також іноземні громадянин можуть отримати тимчасову посвідку на постійне проживання в Україні. Цей документ буде підтверджувати легальність перебування на території України а також місце реєстрації даної особи в Україні. Також у Правила ДРАЦС у 2021 році внесено зміни, згідно з якими вказуються дані саме посвідки на постійне проживання матері у разі народження дитини громадянкою іншої держави.

У підрозділі 3.2. «**Основні напрями покращення державного регулювання реєстрації народження дитини**» наголошено, В Україні питання своєчасної реєстрації закріплено Сімейним кодексом України. Так, пунктом 1 ст.144 СКУ передбачено, що батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини у відділі реєстрації актів цивільного стану або виконкомі селищної (сільської) ради. Державою визначено суму штрафу, яку повинні сплатити батьки, які без поважної причини пропустили строк реєстрації. Дуже скоротило кількість народжень, зареєстрованих з пропуском місячного терміну запровадження пілотного проекту щодо отримання свідоцтва про народження безпосередньо у пологовому будинку. Цей сервіс впроваджено відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 26.08.2015 № 1593/5. Миколаївська область була одна з перших областей, що приєдналася до цього сервісу. Вже 15 грудня 2015 року були видані перші свідоцтва у міському пологовому будинку №3 міста Миколаєва, а з 1 січня 2016 року у всіх пологових будинках Миколаївської області почали видавати свідоцтва безпосередньо у закладах охорони здоров'я. Послуга надавалася шляхом прийняття у пологовому будинку заяви одного з батьків або обох батьків про реєстрацію народження. Після підготовки документів посадова особа відділу ДРАЦС вручала свідоцтва про народження батькам безпосередньо у пологовому будинку. Це зробило значний внесок для комфорту жінок, які народжують дітей, спростило доступ до адміністративних послуг. Ця послуга дуже швидко набирала обертів та стала дуже популярною серед батьків. Так, у 2015 році з моменту запровадження сервісу у закладах охорони здоров'я було вручено 31 свідоцтво, у січні 2016 року – 103 свідоцтва, а вже у лютому 2016 року – 187. Через інформування батьків ще до народження дитини, багато з них вирушаючи до пологового будинку вже були підготовлені для отримання свідоцтва про народження. Завдяки цьому пілотному проекту більше 80% батьків почали отримувати свідоцтва про народження безпосередньо у пологовому будинку.

10 липня 2019 р. № 691 Кабінетом Міністрів України було запроваджено Постанову «Про реалізацію експериментального проекту щодо створення сприятливих умов для реалізації прав дитини», відповідно до якого запущена комплексну послугу під назвою «Малютко».

Сучасність та зручність цієї послуги у тому, що відбувається взаємодія різних служб, а саме: Міністерства юстиції України, Управління соціального захисту населення, Управління державної міграційної служби, Державної податкової служби, Міністерства охорони здоров'я. Відповідальна особа відділу ДРАЦС, яка приймає заяву від батьків, складає актовий запис про народження. Після зберігання у реєстрі актового запису про народження, заява надсилається до органів, послуги яких замовлені у заяві. Так, замість того, щоб звертатися в органи податкової для отримання ідентифікаційного коду, батьки отримують його вже приблизно протягом години, з 2020 року ідентифікаційний код та унікальний номер запису в реєстрі вносяться у свідоцтво дитини. Також серед популярних послуг є отримання допомоги при народженні. За допомогою взаємодії у реєстрі, дані

надсилаються до органів соціального захисту населення, вони приймають заяву, оброблюють та нараховують допомогу на рахунок одного з батьків, який був зазначений у заяві. 10 320 грн виплачуються одноразово, решта суми – по 860 грн щомісячно протягом трьох років.

ВИСНОВКИ

Громадянський стан – є правовим становищем конкретного громадянина як носія різноманітних цивільних прав та громадянської відповідальності, що визначається фактами й обставинами природного й соціального характеру. Деякі події та дії у сфері особистого життя громадян породжують права та обов'язки, які мають вагомe значення для самих громадян, а також для держави та суспільства. Для найважливіших із таких актів громадянського стану встановлюється обов'язкова державна реєстрація. Акти громадянського стану виступаючи відображенням основних подій життя людини підлягають обов'язковій реєстрації від імені держави в органах РАЦС. З реєстрацією актів громадянського стану закон пов'язує виникнення, зміну та припинення правових взаємовідносин, що мають важливе значення. Державна реєстрація цих подій є надважливою для охорони особистих немайнових та майнових прав громадян, оскільки з такими подіями закон пов'язує виникнення, зміну або припинення низки найважливіших прав та обов'язків. Реєстрація актів громадянського стану провадиться і в державних інтересах: для того, щоб знати динаміку населення (скільки народжується, вмирає, одружується і т.д.). Для належного функціонування систем охорони здоров'я країнам необхідно знати, скільки людей народжується та помирає щороку, а також основні причини їхньої смерті. Реєстрація актів громадянського стану є основою для індивідуальної юридичної ідентифікації, а також дозволяє країнам визначати найбільш нагальні проблеми у галузі охорони здоров'я.

У цій роботі було розкрито таке важливе питання, як реєстрація народження, історичні аспекти та проблематика.

1. В ході дослідження з'ясували історичний аспект реєстрації народження в Україні та з'ясували, наскільки важливими є метричні записи, адже за допомогою їх вивчення та аналізу можна вирахувати багато важливих статистичних даних, які впливають на наше життя й зараз. Запроваджені перші метричні записи у XVII сторіччі поклали першу «цеглинку» у велику архівну справу, яка ведеться зараз з великою точністю, акуратністю. За допомогою вивченого матеріалу можна прослідкувати весь шлях розвитку архівної справи. Вважаю, що проводити діяльність з приводу реєстрації актів цивільного стану повинні органи влади, що й історично і склалося.

2. Визначили поняття та зміст реєстрації народження. Дійшли висновку, що право на реєстрацію народження – це право не тільки дитини, але й усього людства. На підставі свідоцтво про народження, яке видається при народженні дитини, видається паспорт (в Україні це відбувається у 14 років). Документи можуть знадобитися людині у кожен момент життя: при голосуванні, укладенні шлюбу або офіційному працевлаштуванні, для отримання посвідчення водія або відкриття банківського рахунку, отримання доступу до соціального обслуговування або на рахунок пенсії, страхування або кредиту. Держава повинна прикладати усіх зусиль для повної та своєчасної реєстрації народження дітей. Бувають випадки, коли дані про реєстрацію народження особи отримують для захисту прав та свобод інших людей, наприклад, на запит суду, прокуратури, поліції, нотаріусу.

3. Охарактеризували основні нормативно-правові аспекти здійснення реєстрації народження та дізналися, що законодавством чітко закріплено усі норми права, які стосуються реєстрації народження дитини. Були розкриті такі поняття як презумпція батьківства та материнства. Основними статтями, за якими можна зареєструвати дитину – це 133 СКУ (шлюбна дитина), 126 СКУ (батьки не перебувають у шлюбі та є спільна заява батьків), ст.135 СКУ (батьки не перебувають у шлюбі та немає волевиявлення батька). Також чітко врегульоване питання присвоєння прізвища та власного імені дитині. Враховуючи велику історію, яка передувала створенню органів ДРАЦС слід відмітити, що законодавством передбачено усі навіть нестандартні ситуації, які можуть виникати у житті батьків.

4. Виявили проблемні питання реєстрації народження дитини та основні напрями покращення державного регулювання реєстрації народження. Дослідили процес виникнення та розвитку статистичного обліку та реєстрації актів цивільного стану в інших країнах, ми можемо побачити, що в багатьох країнах також обов'язок реєстрації народження поступово переходив від духовенства до державних органів влади. Також слід відмітити, що з закріпленням норм на законодавчому рівні, реєстрація природного руху населення стала відбуватися не вибірково, зважаючи на статус особи, а стосовно кожної людини, яка народилася або померла. З приводу сучасної реєстрації народження слід відмітити, що процес реєстрації схожий у багатьох країнах, може відрізнятися назва органу, який уповноважений здійснювати реєстрацію. Практика складання актових записів у двох примірниках також спостерігається у багатьох країнах.

Таким чином, можна зробити висновок, що основною проблемою у світі є велика кількість незареєстрованих дітей. Ці діти не мають громадянства, статусу, офіційного документа про народження. Це шкодить і людині – вона не має прав, і державі, тому що ця людина не має обов'язків. За останні десятиріччя було зроблено дуже багато плідної роботи з цього напрямку. Для допомоги країнам, які відстають у цьому напрямку, залучилися інші країни, міжнародні організації, такі як ООН, дитячий фонд ЮНІСЕФ, які ведуть постійну роботу з вдосконалення з цього напрямку.

В Україні відсоток незареєстрованих дітей дуже маленький, державою виконуються усі вимоги Конвенції про права дитини, законодавство України направлено на вирішення питання безгромадянства осіб, які народилися у межах території України.

Що стосується інших проблемних питань, про які було зазначено, то на законодавчому рівні усі нестандартні ситуації мають шлях вирішення. Перша й основна законодавством врегульована норма – це обов'язок батьків зареєструвати дитину. І будь-яка ситуація, яка є перешкодою для реєстрації народження, також повинна бути вирішена для того, щоб виконати обов'язок зареєструвати дитину. Існують випадки, коли у батьків виникає проблемна ситуація, та з'ясовується, що вони не знають норм сімейного законодавства. Органами Міністерства юстиції України проводиться багато роботи для усунення цієї проблеми шляхом правороз'яснювальних заходів. Проводяться виступи на телебаченні та радіо, друкуються статті у газетах, соціальних мережах, які зараз користуються великим попитом. Постійно проводиться взаємодія з закладами охорони здоров'я з приводу інформування майбутніх батьків.

Основною проблемою у світі залишається відсутність реєстрації народження. Незареєстрована при народженні дитина – це невидимка. З погляду влади та за законом його просто не існує. Щороку у всьому світі не реєструється чверть усіх новонароджених. Є ще інша категорія – діти, які, можливо, були внесені до актів громадянського стану, але

у них немає підтверджуючих документів. В результаті в цілому на сьогоднішній день 237 млн. дітей не мають свідоцтва про народження. Серед них – багато дітей з числа біженців або нелегальних мігрантів.

Серед основних причин відсутності актів реєстрації народжень – високе держмито, яке стягується при отриманні документів, та побоювання батьків, пов'язані з можливими негативними наслідками реєстрації, наприклад, при народженні дитини в сім'ї нелегальних мігрантів. Часто незареєстрованими виявляються діти з неблагополучних сімей або віддалених гірських і сільських районів. Ще одна причина криється в гендерній дискримінації, що вкорінилася. У 25 країнах світу дитина не може отримати громадянство матері. У деяких державах практично неможливо отримати свідоцтво про народження для дитини, яка з'явилася на світ поза шлюбом.

У Дитячому фонді ООН нагадують, що, реєструючи новонародженого, держава встановлює ідентичність та визнає існування людини. За останні 20 років світ досяг значного прогресу в цій галузі. Сьогодні зареєстровано близько 75 відсотків усіх дітей віком до 5 років. 2000 року цей показник становив 60 відсотків. Якби не було вжито відповідних заходів, сьогодні «неврахованих» дітей було б на 100 мільйонів більше.

В Україні це питання вирішується запровадженням зручних для батьків сервісів, таких як «Малютко». Але хочеться зазначити, що це вирішує питання своєчасної реєстрації народження. Але є батьки, які не реєструють дітей навіть при наявності усіх сприятливих умов для реєстрації дитини.

Це діти з неблагополучних сімей або батьків, які не мають документів. Да, таких випадків стає все менше й менше, але цю проблему до кінця не подолано. Необхідна плідна робота місцевої виконавчої влади в особі Служби у справах дітей для виявлення цих випадків та вирішення кожної такої ситуації.

Також хочу зазначити, що батьки не завжди знають законодавство та при звертанні до відділу ДРАЦС іноді засмучуються, наприклад, мати вважає себе «мати-одиначкою», тому що розірвала шлюб з чоловіком півроку назад, а за законодавством дитина вважається шлюбною. Тому також дуже важливим питанням є інформування населення щодо сімейного законодавства.

АНОТАЦІЯ

Закон забезпечує людині можливість реалізації природних прав на шлюб, на сім'ю, материнство та батьківство. Він захищає новонароджену дитину, створюючи для неї передумови щасливого життя в сімейному оточенні, в атмосфері любові і розуміння, сприяє виконанню сім'єю різноманітних соціальних функцій, головною серед яких є народження і виховання людини.

Сім'я є найкращим осередком для благополуччя дітей. Норми чинного законодавства покликані забезпечити це, сприяючи зміцненню почуття взаємних обов'язків між подружжям, батьками та дітьми, утвердженню внутрішньої необхідності бути потрібним один одному. Новий Сімейний кодекс України посилює охорону прав дитини, встановивши, зокрема, нові підходи до підстав визнання батьківства.

Отже, при народженні нової людини вкрай важливим моментом є визначення її походження від батька та матері, яке здійснюється одночасно з реєстрацією народження дитини.

Права та обов'язки матері, батька і дитини ґрунтуються на походженні дитини від них, засвідченому державним органом реєстрації актів цивільного стану.

Загальними підставами виникнення прав та обов'язків матері, батька та дитини є, по-перше, походження дитини, тобто наявність кровного споріднення між нею та матір'ю, батьком, а по-друге – реєстрація цього походження у порядку, встановленому законом.

Визначення походження дитини проводиться в момент реєстрації її народження, яка має бути здійснена не пізніше одного місяця від дня народження дитини.

Реєстрація народження дитини провадиться державним органом реєстрації актів цивільного стану з одночасним визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові.

Реєстрація народження засвідчується свідоцтвом про народження.

Визначення походження дитини залежить від наявності чи відсутності шлюбу між її батьками.

У певних випадках особа може бути зареєстрована матір'ю, батьком дитини навіть тоді, коли вона від неї не походить.

Дитина, яка зачата і (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя. При реєстрації народження її походження визначається на підставі свідоцтва про шлюб та документа закладу охорони здоров'я про народження дружиною дитини. Якщо дитина народилась до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, то вона вважається такою, що походить від подружжя, крім випадку, коли дитина народилась після реєстрації повторного шлюбу її матері. В цьому разі вважається, що батьком дитини є чоловік її матері у повторному шлюбі.

Батьківство попереднього чоловіка може бути визначене на підставі його спільної заяви з чоловіком у повторному шлюбі або за рішенням суду.

Правовий зв'язок між дитиною та матір'ю і батьком виникає на підставі відповідного актового запису про народження та підтверджується свідоцтвом про народження незалежно від наявності шлюбу між батьками. Тому кожна дитина, при реєстрації народження якої визначаються мати та батько, має щодо них рівні права та рівні обов'язки.

Розглядаючи вищенаведені норми, ми бачимо, що законодавець прагнув врегулювати якнайширше коло випадків визначення походження дитини, що спрямовано насамперед на правовий захист дитини як повноправного члена суспільства та утвердження унікальності та неповторності кожної людини та кожної сімейної спільноти.

Практичне застосування новітніх норм внесе свої корективи, але значним досягненням є те, що в наш нелегкий час утвердження найголовніших людських цінностей є пріоритетом у регулюванні сімейних відносин.

Ключові слова: реєстрація народження, норми законодавства, батько, мати, дитина, статті Сімейного кодексу України.

SUMMARY

The law provides a person with the opportunity to exercise their natural rights to marriage, family, motherhood and fatherhood. It protects the newborn child, creating the preconditions for a happy life in a family environment, in an atmosphere of love and understanding, helps the family to perform various social functions, the most important of which is the birth and upbringing of man.

The family is the best place for the well-being of children. The current legislation is designed to ensure this, helping to strengthen the sense of mutual responsibilities between spouses, parents and children, to establish the internal need to be needed by each other. The new Family Code of Ukraine strengthens the protection of children's rights, establishing, in particular, new approaches to the grounds for recognition of paternity.

Thus, when a new person is born, it is extremely important to determine his / her father's / mother's origin, which is carried out simultaneously with the registration of the child's birth.

The rights and responsibilities of the mother, father and child are based on the child's origin from them, certified by the state body for registration of civil status.

The general grounds for the rights and obligations of mother, father and child are, firstly, the origin of the child, ie the existence of blood relationship between her and mother, father, and secondly – the registration of this origin in the manner prescribed by law.

Determining the origin of the child is carried out at the time of registration of his birth, which must be carried out no later than one month from the date of birth of the child.

Registration of a child's birth is carried out by the state body for registration of civil status acts with simultaneous determination of its origin and assignment of surname, name and patronymic.

Birth registration is certified by a birth certificate.

Determining the origin of a child depends on the presence or absence of marriage between her parents.

In some cases, a person may be registered as the mother, the father of the child, even if he or she is not a descendant.

A child conceived and (or) born in wedlock comes from a spouse. When registering a birth, its origin is determined on the basis of a marriage certificate and a document from the health care institution about the birth of the child's wife. If a child is born before the expiration of ten months after the dissolution of the marriage or its annulment, it shall be deemed to be of marital origin, unless the child was born after the registration of the mother's remarriage. In this case, it is considered that the child's father is her mother's husband in remarriage.

The paternity of the previous husband can be determined on the basis of his joint application with the husband in remarriage or by court decision.

The legal relationship between the child and the mother and the father arises on the basis of the relevant birth certificate and is confirmed by the birth certificate, regardless of the existence of marriage between the parents. Therefore, every child whose birth and father are registered at birth has equal rights and responsibilities.

Considering the above norms, we see that the legislator sought to regulate the widest possible range of cases of determining the origin of the child, aimed primarily at legal protection of the child as a full member of society and the uniqueness and uniqueness of each person and each family community.

The practical application of the latest norms will make adjustments, but a significant achievement is that in our difficult times, the establishment of the most important human values is a priority in the regulation of family relations.

Key words: birth registration, norms of legislation, father, mother, child, articles of the Family Code of Ukraine.